

Evoluția relațiilor româno-engleze, la începutul secolului XX, reflectată în corespondența diplomatică engleză

ILEANA BULZ

La începutul secolului XX, situația din Europa era dominată de politica Marilor Puteri. O caracteristică a acestei perioade este faptul că acțiunea Marilor Puteri vizând spațiul sud-est european a avut în atenție factorul românesc, datorită locului și potențialului românilor în zonă, cât și a posibilităților guvernului de la București de a influența evenimentele din Balcani.

Corespondența diplomatică a Legației britanice de la București reflectă interesele britanice în România, dar și în zonă, interese, în primul rând, de ordin economic, comercial și politic, mai ales într-o perioadă în care crizele balcanice s-au succedat: 1903, 1908, 1912–1913.

Între anii 1900–1914, interesele Marii Britanii la București au fost reprezentate de: Sir John G. Kennedy (1897–1905), Rt. Hon. Conyngham Greene (1905–1911), Sir Walter Townly (1911–1912) și Sir John Head Barclay (1912–1918).

În această perioadă, relațiile româno-engleze ajunseseră la un anumit stadiu de dezvoltare, pe primul plan fiind relațiile comerciale, investițiile în industria petrolieră, navigație, transporturi¹. Pe plan politic, nu s-au realizat modificări față de situația existentă la sfârșitul secolului al XIX-lea. Aceasta se datorează atitudinii rezervate a Marii Britanii față de România, în contextul diminuării interesului față de problemele sud-estul european, în favoarea problemelor coloniale. Diplomația britanică era convinsă, ca de altfel și cea franceză și rusă, de faptul că, deși oficial România se afirma ca un stat neutru, politica sa externă era orientată spre Puterile Centrale, în special spre Germania. Această opinie a fost menționată în mai multe rapoarte ale miniștrilor englezi la București. J. G. Kennedy, într-un raport din 14 ianuarie 1903, adresat marchizului de Lansdowne, afirma că „Regele Carol controlează fiecare departament al administrației din această țară și în special cel al Ministerului Afacerilor Externe, în legătură cu care Majestatea Sa acceptă părerile exprimate de Berlin”². Față de raporturile cu Marea Britanie, regele Carol a manifestat constant dorința de „a asigura interesul prietenesc al guvernului englez față de România”, remarcând, totodată, că Marea Britanie este mai puțin reprezentată în România comparativ cu celelalte puteri³.

Recunoscând că rezidenții britanici sunt mai puțini în București, J. G. Kennedy a evidențiat că prin consulatele britanice de la Galați, Brăila, Constanța, Sulina interesele britanice sunt bine reprezentate acolo unde firmele britanice sunt puternic angajate⁴.

Pentru o mai bună reprezentare a României la Londra, Carol a sugerat să fie numit Dimitrie Ghica în postul de ministru plenipotențiar, având în vedere că acesta își făcuse studiile la Wellington College și la Cambridge. Acest schimb de opinii sugerează faptul că regele Carol avea o admirație sinceră față de Marea Britanie, mai mult, el dorea să se realizeze o alianță între Germania și Marea Britanie.

¹ D. B. Funderburk, *A Brief Survey of Nineteen Century Anglo-Romanian Relations*, în „Revue Roumaine d'Histoire” XXI (1982), nr. 3–4, p. 433.

² Arhivele Naționale Istorice Centrale. Microfilme Anglia, rola 145, F.O. 104/155, f. 24.

³ *Ibidem*, rola 193, F.O. 106/144, f. 211.

⁴ *Ibidem*, f. 212.

Interesul față de viața politică britanică era remarcat și de ministrul Conyngham Green, în raportul său anual pentru 1910: „Politica este o parte atât de mare din viața publică a României încât orice schimbare produsă în viața politică a altor țări și, în special din Anglia, este urmărită cu interes și atenție. Oamenii politici, de la prim-ministru și ministrul afacerilor externe, până la liderii opoziției, sunt totdeauna bucuroși să discute asupra evoluției evenimentelor și adesea am fost surprins să constat cât de familiarizați sunt românii cu schimbările din viața politică de la noi. Un alt aspect pozitiv îl reprezintă bunăvoința cu care Regele Carol îi primește pe reprezentanții Marii Britanii și discută evenimentele actuale. Și cum Majestatea Sa este, în fapt, ministrul afacerilor externe al României, aceste conversații reprezintă mult mai mult decât o simplă ceremonie de primire. Cea mai bună ilustrare a relațiilor bune existente între Marea Britanie și România poate fi considerată primirea excepțională de care s-a bucurat în luna august Misiunea Britanică condusă de Lordul Roberts. Cu această ocazie, Carol a pus la dispoziția Lordului Roberts trenul său special și iahtul regal, atenții care nu au mai fost vreodată acordate unui reprezentant străin”⁵.

Principalul interes al Marii Britanii în România rămânea cel economic și comercial (Rapoartele Legației Britanice de la București subliniază pentru această perioadă o intensificare a relațiilor comerciale). Un interes deosebit se va acorda adoptării, în anul 1904, a noului tarif vamal român, ce aducea o serie de modificări față de tariful vamal din 1886, în sensul protejării industriei naționale. Ca urmare, guvernul britanic face o serie de demersuri pentru protejarea importurilor engleze, purtând tratative pentru încheierea unui nou tratat comercial. Negocierile vor fi finalizate în octombrie 1905. Apreciat ca o contribuție la dezvoltarea relațiilor româno-engleze, Tratatul pentru comerț și navigație între Marea Britanie și România preciza, la articolul 1: „Va fi libertate reciprocă de comerț și de navigație între teritoriile celor două părți contractante”, iar la articolul 2 se stabilește în mod reciproc acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate între România și Marea Britanie⁶.

În industria petrolieră, Marea Britanie se situa pe primele locuri, între 1903 și 1913 ea deținând locul întâi. Comerțul cu cereale ocupa un loc principal în relațiile comerciale cu România. Marea Britanie se situa pe locul doi în ce privea importul de cereale. După 1907, se constată o scădere a importurilor de cereale românești, urmare a concurenței cerealelor de pe piața americană. Astfel, de la 685 670 tone în 1907, cifra exportului scade în 1909 la 285 448 tone. O scădere cunoscută și importurile din Marea Britanie, de la 337 784 tone în 1907, la 223 848 tone în 1909⁷. Importurile constau, în principal, din textile, mașini agricole și alte produse industriale, care în această perioadă sunt concurate de produsele austriece și germane și pe piața românească.

Situația evreilor din România a ocupat un loc aparte în relațiile româno-engleze din această perioadă, fapt reflectat și de abordarea frecventă a acestui subiect în corespondența diplomatică engleză. Modificarea articolului 7 din Constituție nu a fost considerată ca o rezolvare deplină a problemei egalității civico-religioase a evreilor din România⁸. Acesta va face ca în presa occidentală să

⁵ *Ibidem*, rola 252, F.O. 371/1212, f. 3.

⁶ *Ibidem*, rola 152, F.O. 104/170, f. 156.

⁷ *Ibidem*, rola 252, F.O. 371/1212, f. 6.

⁸ Carol Iancu, *Evreii din România (1866–1919). De la excludere la emancipare*, București, Editura Hasefer, 1996, p. 204–205.

fie întreținută o atmosferă nefavorabilă României pe tema persecuțiilor față de evrei. Guvernul britanic, secretarul de stat al afacerilor externe erau frecvent solicitați de către reprezentanții diferitelor organizații evreiești din Occident, pentru a face demersuri, chiar presiuni asupra guvernelor din România cu scopul ameliorării situației evreilor. Deși sensibile la aceste solicitări, guvernele britanice din această perioadă au avut o atitudine prudentă, apreciind că aceasta este, în primul rând, o problemă internă a statului român și un amestec străin ar jigni și nemulțumi autoritățile de la București. Într-un raport din 31 octombrie 1900, J. G. Kennedy menționa: „Românii sunt extrem de sensibili în problema evreiască și ca orice națiune respinge orice amestec în favoarea unui tratament mai bun pentru evrei, în special dacă vine din afară”⁹. În primăvara anului 1902, când în Parlamentul român se dezbătea proiectul privind Legea poliției rurale și Legea privind organizarea comerțului, apreciate ca fiind restrictive față de evrei, organizațiile evreiești din S.U.A. și Marea Britanie au intensificat atacurile la adresa României și au cerut intervenția guvernelor respective pe lângă guvernul de la București. În această situație, J. G. Kennedy intervine pe lângă Ioan Kalinderu, administratorul Domeniilor regale, atrăgându-i atenția că proiectele în cauză au produs o impresie defavorabilă în Anglia, sugerând chiar retragerea lor¹⁰. Problema drepturilor evreilor din România va face obiectul multor rapoarte diplomatice, diplomații britanici de la București căutând să transmită informații corecte, bine documentate. Ei au subliniat complexitatea problemei, situația economică dificilă din această perioadă afectând categorii largi ale populației, și nu numai pe cea evreiască.

În ansamblu, se poate aprecia că relațiile româno-engleze în anii premergători declanșării primului război mondial s-au menținut cordiale, fără a se constata o apropiere mai mare pe plan politic.

După izbucnirea primului război mondial, se vor intensifica eforturile diplomației engleze pentru a contribui la scoaterea României din sfera de influență a Puterilor Centrale, mizând pe faptul că politica României era dictată de un deziderat major, realizarea Marii Uniri.

⁹ *Ibidem*, rola 193, F.O. 104/144, f. 124.

¹⁰ *Ibidem*, rola 146, F.O. 104/159, f. 4–8.